

Фінансова політика України на сучасному етапі

Малишко Віталіна Валеріївна

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди,
кафедра фінансів, банківської справи і страхування, кандидат економічних наук, доцент, Україна*

Пучко Анна Олександрівна

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди,
кафедра фінансів, банківської справи і страхування, кандидат економічних наук, доцент, Україна*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню та аналізу фінансової політики України на сучасному етапі. Розглянуто завдання фінансової політики, визначено її основні види. Запропоновано заходи щодо оздоровлення фінансової ситуації в Україні.

Ключові слова: фінансова політика; фінансові ресурси; фінансова стратегія; державні фінанси; бюджетно-податкова політика; грошово-кредитна політика; політика управління державним боргом.

УДК 336

JEL Classification: E62, G32

DOI: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.18-4>

Вступ

Сучасна фінансова політика повинна враховувати всю багатофакторність, багатокомпонентність та багатоваріантність управління фінансами для досягнення поставленої мети та виконання завдань щодо ефективного її розвитку. Державна фінансова політика не може визначатися раз і назавжди. Навпаки, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки вона повинна бути гнучкою та коригуватися у відповідь на зміни зовнішніх та внутрішніх факторів.

Теоретичні та практичні засади фінансової політики досліджували у своїх працях такі українські вчені: І. Адаменко [1], О. Василик [2], С. Задворних [5], І. Запатріна [6], І. Лютий [7], Н. Танклевська [12] та інші.

Метою статті є дослідження та аналіз фінансової політики України на сучасному етапі, а також запропонування заходів по оздоровленню фінансової ситуації в Україні.

Результати дослідження

Державна фінансова політика як форма реалізації функцій фінансів спрямована на дося-

гнення цілей держави з мінімальними витратами й достатньою ефективністю.

Фінансова політика – динамічне явище. Проте, як зазначив П. Юхименко, з позицій сучасних критеріїв аналізу, весь історичний процес її формування і зміни не можна подавати однозначно – як розвиток по висхідній або як розвиток циклічного характеру. Він має складніший характер, що викликано змінами цілей економічної політики, впливом зовнішніх умов і чинників, які загрожують зміною геополітичного становища України [15]. Враховуючи це, автори поділяють думку, що фінансова політика потребує наукового підходу до її розробки, відповідності закономірностям суспільного розвитку, врахування надбань економічної й фінансової теорії. Тобто фінансова політика має базуватися на науково обґрунтованій концепції економічного розвитку суспільства та давати реальні поточні (макроекономічна збалансованість, бездефіцитність бюджету, оптимальний обсяг державного боргу тощо) і стратегічні (стійкий економічний розвиток країни, зростання ВВП, інвестицій, добробуту населення, платоспроможності країни) результати, а також базуватися на адекватних концепціях економічного розвитку та фінансових механізмах їх реалізації.

Таким чином, основою ефективної фінансової політики є обґрунтована й виважена економічна політика, котра безпосередньо впливає з моделі економічного розвитку держави. Сучасні моделі, що використовуються в різних країнах, є тим фундаментом, який визначає особливості їх економічної політики та розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів як на макро-, так і на мікрорівні. І це закономірно, оскільки, наприклад, соціально орієнтована модель розвитку визначає первинний розподіл фінансових ресурсів у економіці, структура котрого відрізняється від тієї, що пов'язана з ліберальною політикою. Пояснення цьому криється, в першому випадку, в теоретичних положеннях про неприпустимість прямого втручання в економіку та необхідність створення умов успішного її розвитку шляхом дотримання невисокого рівня перерозподілу ВВП через бюджет, який впливає з ліберальної моделі, а в другому – у високому рівні державного перерозподілу доходу господарюючих суб'єктів і розвинутій на цій основі системі соціального захисту й трудових відносин, пов'язаних із соціально орієнтованою моделлю.

У першому випадку державна економічна й фінансова політика передбачає створення умов для розвитку підприємств за рахунок передачі в їх розпорядження значної частини створених ними доходів та розширення завдяки цьому бази самофінансування, а в другому – в підприємств вилучається більша частка доходів, та їх розвиток залежить як від держави, так і від рівня розвитку фінансового ринку [8].

Фінансову політику слід розглядати як сукупність цілеспрямованих державних заходів щодо формування й ефективного використання фінансових ресурсів країни, які містять у собі ресурси її окремих регіонів, секторів економіки, підприємств і домогосподарств, для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку на основі використання відповідних фінансових і монетарних важелів та створення відповідного інституційного середовища, котрі сприяють реалізації цієї політики.

Лише за такого розуміння поняття «фінансова політика», коли вона спрямована насамперед на забезпечення умов для розвитку економіки та нарощування фінансових ресурсів країни, можливе задоволення зростаючих

потреб соціальної сфери й державного управління, процвітання нашої країни в майбутньому.

Разом із тим варто підкреслити, що включення у сферу фінансової політики не тільки державних фінансів, а й грошових коштів, що перерозподіляються через банківську систему та фондовий ринок, створює в короткотерміновий період і за певних обставин (наприклад, за низького рівня монетизації економіки) умови для підвищення рівня соціального навантаження на зведений бюджет, без урахування темпів зростання ВВП і продуктивності праці. В цьому випадку кошти на розвиток економіки, в т. ч. на інвестиційні потреби, можуть акумулюватися через кредитну систему та на фондовому ринку з допомогою таких інструментів, як акції й облігації. Але ці процеси не можуть бути стихійними. Для цього в рамках єдиної фінансової політики має забезпечуватися тісніша ув'язка монетарної й бюджетної політики та істотне підвищення якості регуляторної політики держави у сфері фінансів.

Системний підхід до інституційного забезпечення державної фінансової політики ґрунтується на таких концептуальних засадах:

- відповідність загальноекономічній стратегії та послідовність фінансової політики;
- застосування науково обґрунтованих кількісних параметрів такої політики;
- узгодженість бюджетно-податкової й грошово-кредитної політики.

Норми й правила повинні сприяти нарощуванню фінансового потенціалу країни в усіх його основних сегментах: державному (державні фінанси, фінанси місцевого самоврядування, спеціалізовані державні фінансові інститути); ринковому (фінансовий сектор: банківські й небанківські фінансові інститути) сегментах та реальному секторі (фінанси суб'єктів господарювання). Йдеться як про формальні правила, що регулюють і забезпечують функціонування всіх складових фінансової системи, так і про нормативно закріплені стратегії розвитку, які визначають напрями руху фінансових ресурсів.

До результатів фінансової політики можна віднести також запровадження раціональних форм вилучення доходів підприємств на користь держави та частки участі населення у

формуванні фінансових ресурсів, створення сприятливих умов для активізації підприємницької діяльності, підвищення ефективності використання ресурсів завдяки їх розподілу між сферами суспільного виробництва та концентрації на визначальних напрямках соціально-економічного розвитку. Причому формування фінансової політики має супроводжуватися визначенням принципів побудови механізму її реалізації, що сприятиме успішному досягненню намічених цілей.

Важливою вимогою, що висувається до фінансової політики, є комплексний підхід до її розробки й реалізації, тобто узгодження заходів, що проводяться в усіх ланках фінансової системи, шляхом орієнтації цих заходів на виконання ключового завдання певного етапу розвитку, а також забезпечення тісного взаємозв'язку складових економічної політики.

Державна фінансова політика є важливою складовою економічної політики держави й водночас самостійним напрямом реалізації її відповідних функцій. Така підпорядкованість і взаємозалежність вимагає чіткого визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку держави, мобілізації необхідних фінансових джерел та їх концентрації на забезпеченні досягнення поставлених цілей. За період існування України як самостійної держави розроблено до п'ятисот та затверджено близько трьохсот окремих програм, котрі мали сприяти досягненню певних цілей у різних сферах економіки [3].

Реалізація фінансової політики держави здійснюється у вигляді комплексу заходів, які втілюються через фінансове право, фінансову систему і фінансовий механізм з метою найбільш повного виконання фінансами своїх функцій. Через норми фінансового права та елементи фінансової системи і фінансового механізму здійснюється реалізація положень концепції економічного розвитку держави. Якщо остання відсутня, то навряд чи можна говорити про будь-яку фінансову політику в державі.

До основних видів фінансової політики держави можна віднести наступні: бюджетно-податкова політика, грошово-кредитна політика і політика управління державним боргом, адже саме ці види розкривають сутність фінансової політики держави. Інші види фі-

нансової політики держави, які зустрічаються в роботах дослідників, будемо вважати похідними або комбінаторними, які поєднують в собі окремі елементи фінансової політики і політику держави в інших сферах [13].

Головними проблемами фінансової політики є проблеми забезпечення динаміки зростання, конкурентоспроможності економіки України, утвердження оновленої моделі фінансового розвитку. Саме такий шлях дозволить Україні зберегти і найефективніше використовувати наявний науково-технічний потенціал для здійснення структурних змін та зайняти належне місце у світовому просторі. Поглиблення курсу ринкових реформ на інноваційних засадах та їх прискорення, радикалізація системних перетворень можуть забезпечити прогресивний розвиток держави.

Ефективне функціонування фінансової системи держави залежить від налагодженості фінансових відносин у суспільстві, а також від дієвості фінансового механізму, за допомогою якого реалізується фінансова політика держави.

Зазначимо, що основу фінансової політики становить бюджетна політика, яка пов'язана насамперед із формуванням та виконанням бюджетів усіх рівнів. Економічна нестабільність і спад виробництва негативно впливають на формування доходів та фінансування видатків бюджету. Важливою проблемою залишається визначення оптимальних меж функціонування бюджетів усіх рівнів і забезпечення їх якісного і ритмічного виконання при збереженні провідної ролі Державного бюджету України [11].

Упродовж 2014 р. економіка України функціонувала в Україні несприятливих умовах. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат і спричинила серйозні деструктивні процеси, в т.ч. руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих постачань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу. Водночас, абсолютно необхідне для країни кардинальне реформування внутрішніх економічних механізмів залишилося невиразним, а окремі зміни запроваджувалися дуже повільно.

Якщо в I півріччі 2014 р. промисловість знизилася на 4,7 %, то за результатами року па-

діння склало 10,7 %. У сфері будівництва падіння прискорилося з 9 % до 22,7 %, вантажообігу – з нульового показника до 10,8 %. Лише позитивна динаміка аграрного сектору (річне зростання – 2,8 %) утримала загальні показники економіки України від повного обвалу [14].

У 2014 р. стрімко прискорились інфляційні процеси. За офіційною статистикою, індекс споживчих цін сягнув 24,9 % (зростання цін на продукти харчування на 24,8 %), індекс цін виробників зріс на 31,8 %. Головними складовими інфляційних процесів виявилися обвальне знецінення гривні (майже двократна девальвація) і стрімке подорожчання житлово-комунальних послуг (офіційно на 34,3 %) [14].

Суттєво погіршилися фінансові результати діяльності підприємств України. За результатами I-III кварталів, збиток підприємств склав 168 млрд. грн. При цьому, знизився прибуток прибуткових підприємств і суттєво зросли збитки – збиткових, частка яких у загальній кількості перевищила 44 %. Це погіршує коротко- та середньострокові перспективи економічного відновлення.

Ключовим дестабілізуючим фактором 2014 р. стала обвальна, найвища за всю історію свого існування, девальвація гривні. Вона призвела до галопуючої інфляції, різкого падіння купівельної спроможності гривні та, відповідно – заощаджень і добробуту населення, посилення боргового навантаження та поглиблення проблем українських банків. Девальваційний шок був основним каналом виникнення високої фінансової нестабільності, за вкрай суперечливої та малоефективної регуляторної політики НБУ.

У 2014 р. посилювалися дисбаланси державних фінансів. Дефіцит консолідованого бюджету оцінюється на рівні 5-6 % ВВП, насамперед, внаслідок економічної кризи та втрати бази оподаткування Донбасу. Водночас, зросли видатки держбюджету, пов'язані з «до капіталізацією» НАК «Нафтогаз» (понад 100 млрд. грн.), покриттям дефіциту Пенсійного фонду, а також – зростанням витрат, зумовлених розширенням внутрішньої міграції (внаслідок війни на Донбасі). За таких умов сукупний дефіцит державних фінансів перевищив 10 % ВВП [14].

Загальний обсяг державного та гарантованого державою боргу на кінець

жовтня 2014 р. (останні звітні дані) досяг майже \$73 млрд. (з початку року у гривнево-му еквіваленті зріс в 1,6 разу), зовнішня складова – станом на 1 жовтня 2014р., збільшилася до \$34,7 млрд. (на \$3 млрд.), сума боргу сектору загального державного регулювання та органів грошово-кредитного регулювання, з урахуванням заборгованості державних корпорацій – майже до \$40 млрд. Оптимістична оцінка сукупного зовнішнього боргу на кінець 2014 р. – \$130 млрд. (або приблизно 110 % ВВП) [14].

Результати 2014 р. вказують на поглиблення кризового стану національної економіки. Між тим, упродовж 2014 р., хоч і повільно, але відбувалися процеси її адаптації до нових умов, часткова заміна втрачених економічних і фінансових джерел, що дозволило уникнути неконтрольованого розпаду економіки. Водночас, залишаються актуальними проблеми суперечностей в діяльності влади та недостатнього темпу реформування базових інститутів.

У I кварталі 2015 року ВВП у розрахунку на одну особу склав 8568 грн., що на 16,9 % менше, ніж у I кварталі 2014 року [9].

У травні 2015 року порівняно з квітнем 2015 року загальний обсяг випуску промислової продукції зменшився на 0,2 %.

Реальні доходи Зведеного бюджету за січень-квітень 2015 року порівняно з січнем-квітнем 2014 року скоротились на 8,6 %, Державного бюджету – на 5,5 %.

Зведений бюджет за січень-квітень 2015 року виконано з профіцитом у сумі 18493,4 млн. грн. (торік – з дефіцитом у розмірі 2857,6 млн. грн.). Профіцит Державного бюджету склав 8200,5 млн. грн. (торік – дефіцит у розмірі 6930,6 млн. грн.) [9].

З початку 2015 року офіційний курс гривні щодо долара США станом на 29.05.2015 р. знецінився на 5 гривень 28 коп., або на 33,5 % і становив 21,0482 грн./дол.

Офіційний курс гривні до ЄВРО на 29.05.2015 р. становив 22,9341 грн./ЄВРО. З початку 2015 року спостерігалось знецінення гривні щодо ЄВРО на 3 гривні 70 коп., або на 19,2 % [9].

За січень-квітень 2015 року експорт товарів склав 12495,9 млн. дол. США, імпорт – 11898,4 млн. дол. США. Порівняно з січнем-квітнем 2014 року експорт скоротився на 34,6 %, імпорт – на 37,1 %. Позитивне сальдо склало 597,5 млн. дол. США (торік – також позитивне 215,7 млн. дол. США) [9].

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в Україну станом на 1 квітня 2015 року склав 45916,0 млн. дол. США та в розрахунку на одну особу населення становив 958,8 дол. США. З країн ЄС надійшло 78 % загального обсягу інвестицій, з інших країн світу – 22 % [9].

За 11 місяців 2015 року (порівняно з аналогічним періодом попереднього року) товарний експорт України скоротився на 30,9 % або на 15,4 млрд. дол. США, в тому числі експорт машин та обладнання на 32,7 % або на 1,7 млрд. дол. США, експорт наземного транспорту та літальних апаратів на 65,3 % або на 0,9 млрд. дол. США.

За результатами 9 місяців 2015 року частка імпорту товарів та послуг у ВВП України склала 57 %, тоді як аналогічний показник за 2014 рік становив 53 %, у 2013 – 52 %.

За підсумками 2015 року (порівняно з аналогічним періодом попереднього року) промислове виробництво скоротилось на 13,4 %, будівництво – на 14,9 %, сільське господарство – на 4,8 %.

За 9 місяців 2015 року рівень тіньової економіки склав 54 % від ВВП.

За підсумками 2015 року державний та гарантований державою борг склав 1 571,8 млрд. грн. (65,5 млрд. дол. США) або близько 80 % від ВВП (при цьому критичний рівень за методикою МВФ – 60 %).

Рівень безробіття серед економічно активного населення за підсумками 9 місяців 2015 року склав 9,4 % або 1,6 млн. осіб [10].

Згідно даних Державної служби статистики України ВВП у II кварталі 2016 року порівняно з попереднім кварталом (з урахуванням сезонного фактору) становив 100,6 %, а порівняно з II кварталом 2015 року – 101,3 % [4].

Індекс промислової продукції у червні 2016 року порівняно з травнем 2016 року становив 97,9 % (з урахуванням сезонного фактору –

97,5 %) та червнем 2015 року – 96,6 % (скоригований на ефект календарних днів – 97,1 %).

У січні-червні 2016 року порівняно з січнем-червнем 2015 року цей показник склав 102,0 %.

Капітальних інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування за січень-березень 2016 року освоєно 51591,7 млн. грн.

Обсяг експорту зовнішньої торгівлі України товарами у I півріччі 2016 року становив 16623,3 млн. дол. США, імпорту – 17305,9 млн. дол. США.

Індекс споживчих цін у липні 2016 року порівняно з попереднім місяцем становив 99,9 %, з початку року – 104,8 %.

Номинальні доходи населення у I кварталі 2016 року становили 403,2 млрд. грн. Реальний наявний дохід населення, визначений з урахуванням цінового фактору, порівняно з відповідним періодом 2015 року зменшився на 14,9 % [10].

Фінансова політика нинішнього етапу розвитку розроблена на основі вимог фінансової стратегії та з урахуванням сформованих економічних умов. Вона передбачає подолання кризового стану, в якому знаходяться сьогодні фінанси.

Свідченням кризи в галузі фінансів виступає величезний дефіцит державного бюджету; зростання внутрішнього і зовнішнього державного боргу; наявність великої кількості збиткових і малорентабельних підприємств; значні суми непродуктивних витрат і втрат в господарстві; зростання незавершеного будівництва. Кризові явища проявляються як у сфері державних фінансів, так і в сфері фінансів підприємств і організацій.

Висновки

Фінансова політика є вагомим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Сьогодні бюджетна, податкова, грошова, кредитна й валютна політики, що в сукупності формують державну фінансову політику, проводяться в умовах нестабільного й суперечливого законодавства та вузьковідомчого підходу до їх реалізації. В Україні практично жоден державний орган постійно не координує

нує фінансову політику в цілому. За таких обставин досягти поставлених цілей як щодо економічного розвитку, так і в соціальній сфері досить складно.

Для покращення ситуації в Україні потрібно запровадити заходи щодо оздоровлення фінансової ситуації в Україні, зокрема фінансів базової ланки економіки – фінансів підпри-

ємств та організацій, ефективного стимулювання ділової активності та підприємництва, продукуючого процесу, які можуть дати позитивні результати та зупинити негативні процеси в економіці: падіння рівня виробництва, знецінення грошей, дефіцит держбюджету та забезпечити передумови для подальшого економічного зростання.

Список інформаційних джерел

1. Адаменко І. П. Фінансова політика як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Бізнес Інформ*. 2014. № 3. С. 341–345. URL: http://www.business-inform.net/pdf/2014/3_0/341_345.pdf.
2. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 608 с.
3. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012–2014: стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України : у 4 т. / за ред. Ф. О. Ярошенка. Київ : Акад. фін. управління, 2011. Т. 1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформ. 920 с.
4. Комплексні статистичні публікації. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm (дата звернення 10.12.2016).
5. Задворних С. С. Удосконалення фінансової політики України щодо детінізації фінансових потоків шляхом створення Громадського бюро. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 716–721. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/148.pdf>.
6. Запатріна І. В. Формування фінансової політики держави: євроінтеграційний вимір. *Вісник КНТЕУ*. 2012. № 2. С. 59–73. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/vknteu/2012_2/6.pdf.
7. Лютий І. О. Концептуальні засади та суперечності реалізації фінансової політики держави. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2005. Вип. 79. С. 4–6. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/lyutyu-o-basic-ways-and-contradictions-of-implementation-of-state-financial-p_14722.pdf.
8. Карпунь І. Н. Державні антикризові заходи фінансової стабілізації підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.2. С. 202–208. URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2009/19_2/202_Karpun_19_2.pdf.
9. Основні показники економічного і соціального розвитку України. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. URL: <https://goo.gl/hB4lrJ> (дата звернення 05.01.2017).
10. Основні показники соціально-економічного розвитку України (2015 рік). Комітет Верховної ради України з питань промислової політики та підприємництва. Дата оновлення: 15.02.2016. URL: <http://www.slideshare.net/galasyuk/2015-58800898> (дата звернення 15.12.2016).
11. Сіташ Т. Д. Фінансова політика держави: прагматика та проблематика. *Академічний огляд*. 2015. №1(42). С. 29–34. URL: <http://duer.edu/uploads/vidavnitstvo14-15/11789.pdf>.
12. Танклевська Н. Основні підходи щодо удосконалення фінансової політики. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Економіка АПК*. 2009. № 16(1). С. 40–44. URL: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agrar-univer/Zem/2009/files/09tnsfpi.pdf>.
13. Теліженко О. М., Боронос В. Г. Узгодження основних складових реалізації фінансової політики в Україні. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2013. № 1. С. 35–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2013_1_7.
14. Україна 2014-2015: долаючи виклики (аналітичні оцінки). *Центр Разумкова*. Дата оновлення: 10.12.2014. URL: http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2014_2015_A4_fnl.pdf (дата звернення 05.01.2017).

15. Юхименко П. І. Сучасні тенденції і стратегія фінансової політики України. *Фінанси України*. 2005. № 10. С. 101–110.

© В. В. Малишко, А. О. Пучко

Стаття отримана 05.01.2017, прийнята 24.01.2017, оприлюднена online 26.01.2017

Fiscal Policy Ukraine on the Modern Stage

Malyshko Vitalina

*Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University of Pereyaslav-Khmelnitsky,
Department of Finance, Banking and Insurance, PhD in Economics, Associate Professor, Ukraine*

Puchko Anna

*Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University of Pereyaslav-Khmelnitsky,
Department of Finance, Banking and Insurance, PhD in Economics, Associate Professor, Ukraine*

Abstract. The article investigates and analyzes the financial policy of Ukraine today. The problem of financial policy and defined its basic types. Some measures to improve the financial situation in Ukraine.

Keywords: fiscal policy; financial resources; financial strategy; public finance; fiscal policy; monetary policy; debt management policy.

UDC 336

JEL Classification: E62, G32

DOI: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.18-4>

References

1. Adamenko, I. P. (2014). Finansova polityka yak instrument sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy [Financial Policy as an Instrument of Socio-economic Development of a Country]. *Biznes Inform*, 3, 341–345. Retrieved from http://www.business-inform.net/pdf/2014/3_0/341_345.pdf (in Ukrainian).
2. Vasylyk, O. D., & Pavliuk, K. V. (2004). *Derzhavni finansy Ukrainy* [Public finances Ukraine]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury (in Ukrainian).
3. Yaroshenko, F. O. (Ed.). (2011). *Derzhavnyi biudzheth i biudzhethna stratehiia 2012–2014: stabilizatsiia ta stalyi rozvytok v umovakh reformuvannia ekonomiky Ukrainy* [State budget and fiscal strategy 2012-2014: stabilization and sustainable development in terms of reforming Ukraine's economy] (Vol. 1). Kyiv: Akad. fin. upravlinnia (in Ukrainian).
4. State Statistics Service of Ukraine. (2016). *Kompleksni statystychni publikatsii* [Complex statistical publications]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm (in Ukrainian).
5. Zadvornykh, S. S. (2015). Udoskonalennia finansovoi polityky Ukrainy shchodo detinizatsii finansovykh potokiv shliakhom stvorennia Hromadskoho biuro [Improving of the financial policy of Ukraine concerning deshadowing of the financial flows through creation of the public bureau]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 4, 716–721. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/148.pdf> (in Ukrainian).

6. Zapatrina, I. V. (2012). Formuvannia finansovoi polityky derzhavy: yevrointehratsiinyi vymir [Forming of financial politics of a country: eurointegration dimension]. *Visnyk KNTEU*, 2, 59–73. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/vknteu/2012_2/6.pdf (in Ukrainian).
7. Liutyi, I. O. (2005). Kontseptualni zasady ta superechnosti realizatsii finansovoi polityky derzhavy [Conceptual framework and contradictions implementing financial policy]. *Visnyk Kyivskoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii "Ekonomika"*, 79, 4–6. Retrieved from http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/lyutyi-o-basic-ways-and-contradictions-of-implementation-of-state-financial-p_14722.pdf (in Ukrainian).
8. Karpun, I. N. (2009). Derzhavni antykryzovi zakhody finansovoi stabilizatsii pidpryemstv [State uncrisis measures of the financial stabilising of enterprises]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 19.2, 202–208. Retrieved from http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2009/19_2/202_Karpun_19_2.pdf (in Ukrainian).
9. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2016). Osnovni pokaznyky ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy [The main indicators of economic and social development of Ukraine]. Retrieved from <https://goo.gl/hB4lr> (in Ukrainian).
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2016, February 15). *Osnovni pokaznyky sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy (2015 rik)* [The main indicators of socio-economic development of Ukraine (2015)]. Retrieved from <http://www.slideshare.net/galasyuk/2015-58800898> (in Ukrainian).
11. Sitash, T. D. (2015). Finansova polityka derzhavy: prahmatyka ta problematyka [Financial policy: Pragmatics and problems]. *Akademichnyi ohliad*, 1(42), 29–34. Retrieved from <http://duep.edu/uploads/vidavnistvo14-15/11789.pdf> (in Ukrainian).
12. Tanklevska, N. (2009). Osnovni pidkhody shchodo udoskonalennia finansovoi polityky [Basic approach for improvement financial policy]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Ekonomika APK*, 16(1), 40–44. Retrieved from <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agrar-univer/Zem/2009/files/09tnsfpi.pdf> (in Ukrainian).
13. Telizhenko, O. M., & Boronos, V. H. (2013). Uzghodzhennia osnovnykh skladovykh realizatsii finansovoi polityky v Ukraini [Harmonization of the main components of realization of financial policy in Ukraine]. *Visnyk Sumskoho derzhavnogo universytetu. Serii Ekonomika*, 1, 35–44. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2013_1_7 (in Ukrainian).
14. Razumkov centre. (2014). *Ukraina 2014-2015: dolaiuchy vyklyky (analitichni otsinky)* [Ukraine 2014-2015: overcoming challenges (assessments)]. Retrieved from http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2014_2015_A4_fnl.pdf (in Ukrainian).
15. Yukhymenko, P. I. (2005). Suchasni tendentsii i stratehii finansovoi polityky Ukrainy [Current trends and strategy of financial policy Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, 10, 101–110.

© V. Malyshko, A. Puchko

Received 2017-01-05, Accepted 2017-01-24, Published online 2017-01-26